

СТЕПАН ЧУБЕНКО: «ФУТБОЛ ДЛЯ МЕНЕ – БІЛЬШЕ, НІЖ ЖИТТЯ. І БІЛЬШЕ, НІЖ ЖИТТЯ, – ЦЕ УКРАЇНА»

Герман ОЛЬХОВСЬКИЙ

учень 11 класу Опорного закладу загальної середньої освіти «Лідер»
Краматорської міської ради Донецької області

Ірина МЕЛЬНИК

вчителька української мови та літератури, керівниця гуртка «Крок до науки»
Опорного закладу загальної середньої освіти «Лідер»
Краматорської міської ради Донецької області
email: melnykirynka77@ukr.net

Анотація. Простежено формування особистості юного краматорського героя Степана Чубенка, його участь у проукраїнських акціях у листопаді 2013 року – липні 2014 року та її наслідки. Досліджено, як ці події сприйняли мешканці Донецької області, зокрема міста Краматорська.

Ключові слова: Україна, Євромайдан, Донбас, російсько-українська війна, футбол, патріотизм.

Постановка проблеми. Розбудова незалежної України неможлива без патріотичного виховання молоді. На сучасному етапі становлення правової демократичної української держави та її інтеграції до ЄС важливим є питання виховання гуманної, духовної, високоморальної особистості – патріота своєї країни. Розвивати правову державу можуть лише громадяни, які люблять свій народ, державу, готові самовіддано розбудовувати її та захищати, які мають людську гідність, національну самосвідомість, знають власні права й свободи та вміють цивілізовано відстоювати їх. Виховати таких громадян можна за умови розвитку національної освіти, у якій система виховання та навчання ґрунтується на ідеях української героїчної історії, багатій культурі, звичаях народу, поваги до національних символів, знанні рідної мови й літератури, основ українознавства. Головні риси

громадянина формуються в юному віці під впливом загальнонародних цінностей, у взаємодії особистості з родиною, школою та різноманітними колективами. Справжній патріот не обмежується пасивною любов'ю до Батьківщини. Він активно працює задля блага свого народу, примножує його багатства, захищає Вітчизну навіть ціною власного здоров'я та життя.

Мета роботи – дослідити становлення особистості юного краматорського героя Степана Чубенка, його участь у проукраїнських акціях у листопаді 2013 року – червні 2014 року та її наслідки.

Аналіз джерел та методологія досліджень. Представлене дослідження в основному спиралося на метод усної історії, що формує позитивну мотивацію до вивчення історії повсякдення й регіональної історії, розвиває певні дослідницькі та комунікативні навички

дослідника. Зібрані нами усні свідчення мали на меті відбір та аналіз матеріалів, які відображають погляди, ідеї та переконання С. Чубенка та його батьків, зокрема матері Сталіни В'ячеславівни. У науковий обіг були введені інтерв'ю, записані зі Сталіною Чубенко, документи, світлини з родинного архіву. Перше інтерв'ю зі Сталіною Чубенко за участю Германа Ольховського та Ірини Мельник було записано на диктофон під час відеозустрічі 23.11.2024 року. Подальше спілкування в грудні 2024 р. зі Сталіною Чубенко відбувалося через мобільний додаток «Rakuten Viber Messenger». Сталіна В'ячеславівна подарувала нам примірник збірки свого сина. Дослідження спирається на офіційні документи, наукову й публіцистичну літературу, інтерв'ю та фотодокументи учасників подій та знайомих С. Чубенка.

Виклад основного матеріалу. Степан Чубенко з'явився на світ 11 листопада 1997 р. у місті Краматорську Донецької області. Його мати Сталіна В'ячеславівна народилася у Магадані. У 1992 році в Слов'янську вона познайомилася з майбутнім чоловіком Віктором. З 1993 року

молоді люди стали жити в Краматорську. У подружжя народилися старший син Андрій і молодший Степан. Сталіна В'ячеславівна – учитель у Краматорській школі. Віктор Степанович, уродженець Краматорська, усе життя пропрацював на залізниці. Обидві родини Степана Чубенка мають козацьке коріння. Пані Сталіна розповіла нам: «Мій дідусь по маминій лінії Пересадило – з Ростовської області. А бабусю переписали вже на Пересадилову, як і маму. Думаю: чому я так Україну люблю? Та в мене ж українське коріння, у мене ж кров українська! Стюпу назвали на честь мого свекра Степана. Він жив у Краматорську, помер у 2008 р., коли Стюпі було 11 років» [9].

Яким був Стюпа, чим захоплювався, про що мріяв? Про це він написав у 9 років: «Знакомьтесь, это я! Белобрысый, веселый, общительный, не всегда послушный. Имя у меня интересное – Степа. Так зовут и моего дедушку. Считаю, что мужчина должен быть сильным, поэтому уже три года серьезно занимаюсь греко-римской борьбой. В свободное время очень люблю играть в футбол, являюсь фанатом команды

Степан Чубенко (11.11.1997–29.07.2014).
Джерело: сімейний архів батьків С. Чубенка

«Шахтер», езжу на футбольные матчи, мечтаю стать футболистом, и еще я очень люблю свою семью» [14, с. 43].

Навчався Степан Чубенко у місцевій школі № 12, у якій викладала його мати. З шести років займався греко-римською боротьбою, був призером обласних змагань. Хлопець брав активну участь у шкільних заходах, писав вірші й прозу. Він мав акторські здібності, готувався зіграти на сцені роль у спектаклі Народного театру книги «Еспада». Степан – переможець і призер конкурсів «Читання без кордонів», «Кращий читач року», «Створи шедевр», «Творча юнь Донбасу», «Безпека в житті – життя в безпеці», марафону «Мій внесок у скарбничку добрих справ». Хлопець створив у Краматорську Лігу КВК і в складі команди захищав честь міста в Кременчуці, Северодонецьку та в інших містах України. Мати так охарактеризувала свого сина: «Згусток енергії. Енерджайзер. Стьопа – це коли буває неспокійно, але сумно – ніколи» [9]. Хлопець написав про себе: «Но зато я умею летать. Пусть не ангел, зато во плоти» [14, с. 14].

Степан захоплювався літературою,

Сталіна та Віктор Чубенки.

Джерело: URL: <https://styler.rbc.ua/ukr/voyna/istoriya-materi-samogo-yunogo-patriota-pogibshego-1546026172.html>

психологією, історією України, зокрема діяльністю УПА. «Я, мабуть, політологом буду», – казав мамі. З ним було дуже цікаво. Багато читав. У санаторії, за словами мами, його називали «читаючим хлопчиком». Іноді Степан заходив до каплички Пантелеймона Цілителя біля школи. Хлопець товаришував зі старшими. Разом із друзями Стьопа взяв шефство над дитячим будинком «Антошка». Мати пригадує: «Він дуже переживав за цих діток, не розумів, як можна було їх залишити у дитячому будинку. Я

С. Чубенко – воротар ФК «Авангард».

Джерело: сімейний архів батьків С. Чубенка

йому кажу: «Може, тобі піти працювати туди?». А він каже: «Та я їх всіх всиновлю!» [9].

На питання, як Степан став футболістом, Сталіна Чубенко відповіла: «Стьопа змалечку грав із м'ячем на галлявині біля дому. Фанатом став, тому що проходив якийсь чоловік, побачив, як він грає, і сказав: «Хлопче, ти так добре граєш! У тебе велике майбутнє. Ти будеш футболістом». Так Стьопа став фанатом ФК «Шахтар», оскільки чоловік цей очолював фанівський рух. Спочатку син бігав на полі, потім став воротарем» [9].

Степан у творі «Професія моєї мрії» писав: «Для мене професія мрії – це футболіст. Я вже досить довго граю в футбол і стою на воротах за ФК «Краматорськ». Раніше я грав у ФК «Авангард» та ДЮФК. Футбол з дитинства є для мене однією з найбільш важливих речей у житті. Мене приваблюють загострення пристрастей, азарт і... солодкий смак перемоги. Бувають і поразки, але їх потрібно пережити і йти далі...» [14, с. 49]. Юнак обіцяв батькам перевезти їх до Італії, коли буде грати за один із найвідоміших клубів. Навчаючись у 8 класі, Степан написав, що його прикладом для наслідування є Даріо Срна – футболіст «Шахтаря». На стіні в кімнаті Стьопи висів прапорець з автографом воротаря «Шахтаря» Андрія П'ятова, який він трепетно зберігав.

Степан дуже любив життя, рідних, школу, однокласників, футбол, українську мову, Краматорськ, Батьківщину. Розповідав матері, що в нього є два ангели на плечі: один – білий, другий – чорний. «Білий каже: «Стьопо, ти вже дорослий, ти ж уже поводь себе відповідно, щоб за тебе не було соромно». А чорний каже: «Та кого ти слухаєш? Ти молодий пацан. Бери від життя все!» [9].

В одній зі своїх поезій у пошуках відповіді на питання: «У чому сенс життя?» – ліричний герой, яким є сам юнак, спочатку звертається до Христа. Він отримує таку відповідь: «Я дал всем людям жизнь, чтобы любить... Тебе же, милый друг, совет мой: поспеши! Кто знает, что с тобой завтра случится?» [14, с. 11]. Потім ліричний герой спускається до царства темряви, де люди сповнені мук. Біс говорить до нього: «Вот сущность всех людей. Вы продаетесь за коробочку конфет. И мне, смотря на вас, становится смешно. В чем смысл жизни? Поищи-ка сам – Он не приходит к дуракам» [14, с. 12]. Далі юнак бачить дівчину, яка веде малюка й годує хлібом, на який він дав їй гроші, і дякує йому. І, нарешті, ліричний герой знаходить відповідь на своє питання: «Я понял, что у каждого свой путь. И на пути на этом нужно всем добро дарить. Я понял: свое сердце нужно для людей открыть» [14, с. 12].

У творі «Я люблю тебе, життя!» Стьопа писав: «Звичайно, життя прожити – не поле перейти. На цій вибоїстій дорозі нас чекають і радість, і розчарування. Але йти вперед потрібно. Не пасуючи перед труднощами, долаючи перешкоди, виправляючи допущені помилки. Потрібно жити, прагнути до вищого, кращого, світлішого... Я люблю своє життя...» [9].

Пишучи в 7 класі твір про прадідуся, який 1941 року пропав безвісти, Степан ще не знав, що нова війна забере і його зовсім юне життя: «Мой прадедушка по маминой линии, Пересадило Семен, был коммунистом, в начале войны ушел добровольцем на фронт и пропал без вести. Это очень тяжело, не зная, как погиб, где похоронен твой родственник. Поэтому я хожу к Вечному Огню и

говорю «спасибо» своему прадедушке и всем погибшим воинам за мирное небо над головой, за то, что у нас есть своя страна, свой родной язык» [14, с. 44–45].

Сталіна В'ячеславівна розповідає про Степана: «Він веселий, товариський, добрий, з загостреним відчуттям справедливості та патріотизму. Здавалось би, виріс у російськомовному середовищі, а скільки в ньому було любові до українського. Настільки, що він виходив на мітинги, допомагав військовим, які приїхали, щоб не допустити незаконного референдуму, і партизанську діяльність вів» [3]. Степан казав: «У житті є три святині – Бог, батьки та Батьківщина». І жодну із них не можна зрадити. Він довів це у 2014 році, показавши, що захищати Батьківщину можна і без зброї в руках.

Випускник 2009 року Краматорської української гімназії, пластун, свободівець Володимир Попов, старший товариш і друг Степана, розповів, що 14 жовтня 2013 р. ВО «Свобода» планувала провести в Києві «Марш боротьби». В. Попов свідчить: «Була влада диктатора Януковича. Ми, «свободівці», були «на олівці» в міліції, яка нас відслідковувала. Ми переховувалися по парках, міняли машини, щоби тільки зібратися в один автобус, який відвіз би на вокзал чи одразу в Київ. Ми все ж таки зібралися, але автобус зупинили поліцейські. Вони вибігли з машин і розбили вікна. Автобусові вдалося поїхати, але міліція за нами гналася. Ми доїхали до вокзалу в Ізюмі, стрибнули в останній вагон потяга і відправилися в Київ. Вже тоді було зрозуміло, яку ми маємо владу в країні: людей не хотіли пускати в Київ на марш» [10]. Володимир Попов разом зі Степаном були на «Марші боротьби» в Києві 14.10.2013 р.

21 листопада 2013 року стало початком Революції гідності. Перший мітинг прихильників Євромайдану в Краматорську відбувся 24 листопада. Спочатку зустрічі проходили на центральній площі імені В. Леніна, а вже потім біля пам'ятника Т. Г. Шевченку. Сталіна Чубенко зазначає, що її син залюбки вивчав історію України, співав повстанські пісні. Вона розповіла нам про те, як почалася діяльність її сина як майданівця: «2013 рік. Початок Євромайдану. Я пам'ятаю, що Стьопа почав в інтернеті з учасниками спілкуватися. Не ми, а він нас виховував патріотами. Те, що Україну треба любити, знати її історію, мову і ні в якому разі не зраджувати, не піднімати прапори іншої країни. У нас є світлина, де в 2013 році Стьопка на підвіконня поставив свічку жертвам Голодомору. Завдяки Стьопі я почала читати книги з історії після 14-го року. Коли він приходив додому і бачив, що ми дивимося телевизор, починав розповідати нам про ті події» [9].

Степан спілкувався з друзями, які були на Майдані, дивився весь час новини, переписувався в інтернеті з товаришами. Юнак глибоко переживав події, що відбувалися в Києві. Коли він дізнався про розгін майданівців 30 листопада 2013 року, то так описав свої враження: «Эти ребята стояли мирным митингом, ведь, согласитесь, Украина – страна демократическая, и здесь каждый может сказать свое слово. Они сказали, после чего мы увидели истинное лицо нашей власти. Но ребята не испугались выйти вновь, за лучшим будущим, естественно, это понятие у всех разное, они видели себя в Европе. И вот власти решили второй раз заткнуть рты украинской молодежи, причем заткнуть очень жестко.

Беркут, как с цепи сорвавшийся зверь, рвал и метал всех и вся, никто из этих «озверевших псов» не разбирает, стоит там бабушка или ребенок. Тогда, собравшись с ребятами возле памятника Шевченко в моем городке, решили поехать в Киев, не за Европу, не за оппозицию – за Украинский народ, против бандитской власти» [14, с. 37–38].

За словами Сталіни Чубенко, Стюпа ріс у російськомовному середовищі, писав твори переважно російською мовою, але коли вже повертався з Майдану, говорив з нею телефоном українською мовою з помітним львівським акцентом. Ще в середній школі він писав в одному з творів: «Ми повинні берегти нашу співучу мову, а не забруднювати її та спогадувати. У кожній родині треба взяти за правило прививати у дитини любов до Батьківщини та рідної мови» [14, с. 48].

8 лютого 2014 року біля пам'ятника Т. Г. Шевченку краматорські активісти, з-поміж яких був і Степан Чубенко, організували захід на підтримку Євромайдану. Під гасла «Бандера прийде – порядок наведе!», «Слава Україні! – Героям Слава!», «Слава нації – смерть ворогам!»,

«Україна понад усе!» до центральної площі міста підійшли ультрас «Авангарду», які розпочали ходу від вулиці Двірцевої. «Мы хотели поддержать Майдан, в свете последних событий и провокаций. Ультрас Краматорска хочет заявить, что не даст мирных активистов в обиду. Ну, и само собой, мы солидарны со всеми ультрасами Украины», – повідомив один із учасників ходи Руслан [12]. Сталіна Чубенко зазначає, що не всі пішли на той мітинг: хто не підтримував, а хто боявся. «Стюпиних друзів забрали в міліцію після цього. Але Стюпу не забрали, бо йому 16 років. Він прийшов сам і сказав: «Я організатор маршу, мої друзі тут і моє місце поруч з ними». Нам зателефонували – ми прийшли. А він сидить... і лекцію з історії України читає, як треба Батьківщину любити і що вони зрадники» [9].

Степан приїхав на Майдан до Києва 16 лютого 2014 року. Разом із побратимами з «Сотні Лева» був на барикадах у Києві. У творі «Євромайдан моїми очима» Степан писав: «Мы с ребятами дежурили около сцены, когда нас начало окружать черное пятно, со сцены

«Ультрас Авангард» на Краматорському Євромайдані (08.02.2014 р.).
Джерело: URL: <https://www.kramatorsk.info/view/143407>

кричали: «Остановитесь, мы же все Украинцы», но было уже поздно. Фактически никакого обмундирования у нас не было – каска и та строительная. Когда «черные» погнали нас под мост, мы пошли, так как думали перебраться на другую сторону, но оттуда нас перекрыли и просто закидывали кирпичами, брусчаткой, стреляли сверху», «19 февраля запомнится мне на всю жизнь... горы трупов, слезы девочек-волонтерок, слезы отцов и матерей, этот день останется навсегда в памяти Украинского народа, как «кровавый день» [14, с. 40]». Побратим Ігор Буксевич казав про Степана: «І я розумів: ось наше нове підростаюче молоде покоління, воістину еліта. Спортивний, добрий, гарно вихований, зі знанням історії».

У лютому в Краматорську була організована панахида за загиблими в Києві краматорцями Сергієм Бондаревим та Іваном Пантелеєвим. В інтернет-виданні «Kramatorsk Post» за 20.02.2024 р. М. Ходушко, повертаючись до подій 2014 року, написав: «Прихильників Майдану та так званих «сторонників федералізації», які зібралися біля ПКіТ, розділяв кордон міліції. Панахида розпочалася. З боку антимайдану, людей з георгієвськими стрічками, одразу ж полетіли яйця. Найстійкіші майданівці вийшли вперед, щоб прикрити собою священників та фото загиблих на Майдані краматорців». Степан також був учасником проукраїнських заходів, проявляючи свою політичну позицію. 22.02.2014 р. «Ультрас Краматорськ» написав заяву, у якій повідомляв: «... близько 150–200 п'яних тітушек намагалися прорватися до мирних українців... Це п'яне бидло з криками «смерть бандерівцям» виганяли людей з Майдану. Раніше ми робили заяву, що стаємо на

охорону Краматорського Майдану, після чого наших хлопців викликали в міліцію, погрожували по телефону, залякували родичів. Але ми не відступимо, ми будемо до кінця з нашим народом, ми не дамо в образу мирних протестантів. Нехай нас не так багато, але ми будемо боротися будь-якими методами» [7].

З 12 квітня по 5 липня 2014 року Краматорськ був окупований проросійськими бойовиками. Сепаратисти захопили у міськвідділу 500 одиниць вогнепальної зброї. Біля захоплених адмінбудівель прихильники ДНР розпочали споруджувати барикади. 16 квітня в Краматорську перебувало близько 300 терористів. 17 квітня громадські активісти та представники проукраїнських сил, з-поміж яких був і Степан Чубенко, організували мітинг «Краматорськ – це Україна!». На нього зібралося понад 1500 містян із прапорами, стрічками, плакатами. Також були українські й іноземні журналісти. Кордон міліції розділяв учасників акції від прихильників ДНР. У той час у місті була Самооборона, деякі учасники з якої стали потім бійцями АТО. Вони готові були дати відсіч агресивному натовпу на протилежному боці вулиці з прапорами т. зв. ДНР.

У травні–червні відбулися бої за звільнення Краматорська. Навіть у дні окупації Степан Чубенко не боявся гуляти з синьо-жовтими стрічками та організував мітинг. Батьки дізнавалися про участь сина в проукраїнських акціях від знайомих. Степан казав однокласникам: «Дівчата, буде війна». Вони відповідали, що бояться, на що юнак говорив: «Не бійтеся, я вас захищу. І зніму з площі де-неерівський прапор, і покладу в себе в туалеті». І Степан дійсно зірвав сепаратистський прапор із флагштока. Сталіна

Чубенко розповідала нам: «Поліз на будівлю, і проходив якийсь чоловік. І говорить: «Що робиш?». Стьопа відповідає: «Знімаю». «Ну знімай» – і пішов далі. Очевидно, наш був, проукраїнський, інакше у підвал Стьопа раніше б потрапив. Цей історичний експонат зараз знаходиться в Музеї Степана Бандери в місті Косові на Івано-Франківщині» [9]. Сталіна В'ячеславівна зазначила, що, ризикуючи, її син хотів показати, що тут не всі раді Росії, що тут Україна, що тут будуть чинити опір. За її словами, деякі Степанові речі експонувалися в Національному музеї історії України у Другій світовій війні та в Музеї історії міста Краматорська.

С. Чубенко разом із друзями організовував допомогу українським військовим, поширював містом листівки «Краматорськ – це Україна!». Сталіна Чубенко зазначає, що під час окупації міста він ходив у кофті з написом «Слава Україні!». «Ми кажемо: «Зніми!». А він відповідає: «Кого я маю боятися? Це моя українська земля. Це мій український Краматорськ» [9].

У травні 2014 року Степан із мамою

та братом поїхав до Ростовської області на «проводки». Хлопець пробув там менше місяця й повернувся до Краматорська. Сказав мамі: «Я, як щур, ховатися там не буду, поки мої рідні в небезпеці». За словами Сталіни Чубенко, її синові постійно погрожували в соцмережах, «а він зовсім не боявся і аргументовано сперечався з прихильниками «руського мира». У цей час він написав такі рядки: «Я звичайний українець / Який мріє про одне / Щоб мій син, піднявши очі / Бачив небо голубе. Я звичайний українець / І я мрію про одне, щоб на прапорі волило / Завжди жовте й голубе» [14, с. 17].

У липні 2014 року після погроз від терористів ДНР Степан змушений був виїхати до Києва, де ще застав наметове містечко Майдану. Мати не відпускала сина, казала, що їй спокійніше, коли він поруч. Степан хотів приєднатися до українських добровольчих формувань, але через юний вік його не взяли. 5 липня Краматорськ був звільнений, і батьки попросили сина повернутися додому. Юнак узяв квитки через Донецьк, а не через Харків, але про це не сказав батькам. 23 липня він сів на потяг. Останнє

ПРОПАЛ ПОДРОСТОК

Степан Чубенко, 17 лет

23 июля 2014 г. на поезде «Киев-Донецк» прибыл в г. Донецк, после чего на связь не выходил, и до настоящего времени его местонахождение неизвестно.
Степа – житель г. Краматорска Донецкой области.
Приметы: на вид 17-18 лет, телосложение спортивное, рост 175-180 см, волосы светло-русые, короткие, глаза голубые.
Был одет: темная футболка, штаны цвета «хаки», кроссовки.
Всех, кто может сообщить какую-либо информацию о местонахождении Степана, просим позвонить:
099-76-10-496, 099-70-66-576, 066-04-23-781, 066-35-93-431 или 102 - милиция;
063 767-25-37 – волонтеры (Ивета) или написать на ukr.poiskdetei@yandex.ru
ВГО "Пошук зниклих дітей"

www.PoiskDetei.ru
&
www.PoiskDetey-ukr.com

*Листівка про пошук С. Чубенка (липень 2014 р.)
Джерело: сімейний архів батьків С. Чубенка*

повідомлення, яке одержала мама Степана, було таким: «Зателефоную пізніше, люблю вас. Стьопчик».

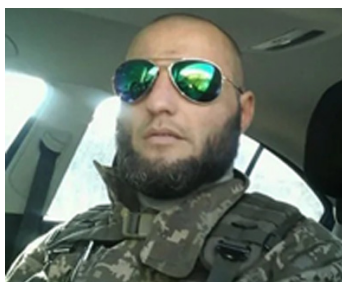
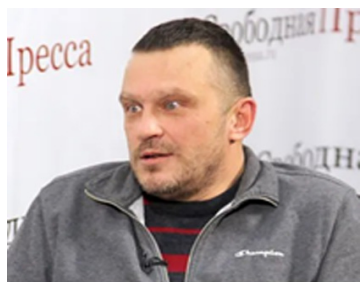
25 липня батькам зателефонував «ополченець». Він сказав, що Стьопу заарештували в Донецьку. Мати поїхала на пошуки сина. Вона дізналася, що Степана затримала контррозвідка МДБ ДНР і відправила в колишню будівлю СБУ. «У нього була проукраїнська позиція, шарф «Карпати», стрічки. Тому почались катування, знущання. А потім його відправили в селище Горбачево-Михайлівка під Донецьком до бандформування «Керч» [9].

Батьки розшукували сина, всюди розвішували світлини Стьопи. Лише одна жінка зателефонувала, хоча у тому селі всі знали, що був убитий підліток. Але будь-що говорити про проукраїнську людину було небезпечно. Вона сказала: «Я медик, мені здається, що вашого сина немає серед живих. Я його бачила, йому відбили нирки» [1]. Ось розповідь жінки-свідка: «В один з днів прийшла в їхнє кубло під назвою штаб. Думала поговорити про дрова. Де ж їх збирати, коли все заміноване?.. Бачу великий стіл, заставлений їжею і пляшками горілки... І серед цих сп'янілих мужиків сидить за столом роздягнений хлопчина. На вигляд – 15–16 років. Світловолосий, з

блакитними очима. Тіло в саднах, ноги скручені скотчем, на руках скотч розрізаний. В руках ручка і листок паперу на столі... А хлопчина дивиться і така безпорадність і туга в очах... Ішла додому і вмивалася сльозами. Пізніше побачила в місті світлини, розклеєні на автостанціях. Так дізналася, що хлопця звуть Степаном. З часом, коли в підвал брали місцевих, зрозуміла, чому Степан тримав ручку і що його змушували писати. Це була стандартна процедура – заява служити в армії «ДНР», іти на передову вбивати «укропів» [5].

На долю Степана випали великі муки. Школяра катували дуже жорстоко. «Руки замотані за спиною скотчем, вибиті передні зуби, численні каліцтва та кульові поранення... 5 пострілів, у тому числі й в голову... Але перед тим обличчя закрили футболкою – мабуть, не могли дивитися йому в очі. А ще зняли кросівки – потім ми помітили їх на фото одного з бойовиків. Згодом у нас відбулася очна ставка з одним зі свідків злочину. Він тоді сказав: «Ваш хлопець дуже добре тримався. Він не плакав і не просив про помилування», – розповідає мати [8].

Сталіна В'ячеславівна зустрілася з ватажком і головою ради міністрів терористичного угруповання ДНР О. Захарченком, який пообіцяв знайти сина.

Убивці С. Чубенка – бойовики з батальйону «Керч»
В. Погодін, М. Сухомлинов та Ю. Москальов (2014 р.)

Пізніше батьки дізналися, що вбивці 16-річного хлопця – троє бойовиків із батальйону «Керч»: комбат бандформування Вадим Погодін («Керч»), Максим Сухомлинов («Буба») та Юрій Москальов («Жора»). Під час слідства один зі свідків розповів, як «Керч, Буба і Жора штовхали до траншеї побитого і зв'язаного Степана. Погодін вистрелив з «Макарова» у голову хлопцеві... Двоє інших «добили» його» [4]. Пізніше батьки дізналися, що син загинув 29 липня.

З протоколу допиту Москальова («Жора»):

«Сухомлинов М. В <...>, находясь на краю окопа, произвел выстрел в область затылка несовершеннолетнего Чубенко С. В., который находился на коленях в окопе со связанными за спиной руками. Учитывая, что после выстрела Чубенко С. В. подавал признаки жизни, Погодин В. В. взял у Сухомлинова пистолет и произвел еще не менее четырех выстрелов в затылочную область головы Чубенко С. В., от которых тот скончался на месте. Затем Погодин отдал приказ находившемуся рядом Москалеву Ю. А. (с целью сокрытия следов преступления) осуществить захоронение трупа Чубенко С. В.»

Джерело: URL: <https://novayagazeta.ru/articles/2017/07/28/73261-rasstrel>

У документі «Відповідальність за вбивства в Україні з січня 2014 року по травень 2016 року» в підрозділі «Свавільні страти або страти без належного судового розгляду» зазначається, що «члени озброєної групи стратили Чубенка, оскільки вважали, що він... брав участь у насильстві 2 травня 2014 року в Одесі». Таке звинувачення не відповідає дійсності, оскільки Прикордонна служба України надала інформацію про

те, що Степан Чубенко в травні не перебував на території України.

О. Захарченко в Донецьку говорив Сталіні Чубенко: «Знаете, мы их расстреляем. Будет показательный суд. У вас будет последнее слово» [4]. За словами Сталіні В'ячеславівни, «Керч (Погодін), Жора і Буба вже були арештовані в Донецьку. Їх почали допитувати, з'явилися свідки й інших злочинів. У мене вперше сиве волосся з'явилося, коли я дізналася, що вони зі Стьопкою робили, коли почитала матеріали кримінальної справи. Це були страшні речі. Наприкінці липня його розстріляли і закопали. У целофановому пакеті. Почалися дощі...» [4]. Ціною Степанового життя батальйон «Керч», на рахунок якого було безліч тяжких злочинів, від вбивств і тортур до згвалтувань, розформували.

У листопаді 2017 року вбивць 16-річного юного патріота Дзержинським судом заочно було засуджено до довічного позбавлення волі, але їм удалося втекти. Москальов і Сухомлинов переховувалися в Росії, а Погодін – в окупованому Криму. Усі вони перебувають у міжнародному розшуку. Сталіна Чубенко каже, що її син сказав якось однокласниці: «Я знаю, коли помру, але не скажу, не хочу засмучувати маму». І це передчуття наче закарбувалося в рядках його поезії: «Ты ведь знаешь, куда я иду? И ко мне со слезами придут / Когда земля зашуршит на гробу» [14, с. 13].

Мати розповіла, що Степан своїм віршем «Я зрозумів сенс життя...», який написав у 15 років, допоміг собі повернутися додому. «Коли я шукала Стьопу, нам дали телефон одного урода, який людей за гроші діставав з підвалів колишнього СБУ, з катівень... Я його знайшла. І прочитала йому вірш «Я зрозумів сенс

Генеральная прокуратура
Донецкой Народной Республики

83015, г. Донецк, ул. Генерала Антонова, 2
тел. +380950455451, +380930783669
e-mail: dej_genprokuratura@mail.ru

28.04.2015 № 06/1-90 нх/15
на № _____

Сообщаю, что в производстве следственной части Генеральной прокуратуры Донецкой Народной Республики находится уголовное дело № 01-1-2014-168-000021 по факту умышленного убийства несовершеннолетнего Чубенко Степана Викторовича, 1997 года рождения, по признакам преступления, предусмотренного п.п. «в», «з» ч.2 ст.106 УК Донецкой Народной Республики.

В ходе предварительного следствия установлено, что к совершению указанного преступления причастны военнослужащие воинского подразделения «Керчь» Погодин В.В., Сухомлинов М.В. и Москалев Ю.А.

В частности, органом предварительного следствия указанные лица обвиняются в том, что в конце июля 2014 года, точная дата в ходе следствия не установлена, они, прибыв на территорию фортификационных сооружений в пгт. Горбачево-Михайловка г. Донецка, подозревая Чубенко С.В. в участии в деятельности украинской организации «Правый сектор» и считая последнего причастным к сожжению в г. Одессе 02.05.2014 участников «Антимайдана», совершили умышленное убийство последнего.

25.12.2014 в отношении Погодина В.В., Москалёва Ю.А. и Сухомлинова М.В. вынесены постановления о привлечении их в качестве обвиняемых за совершение преступления, предусмотренного п.п.«з», «м» ч.2 ст.106 УК Донецкой Народной Республики, а также постановления об избрании в отношении них меры пресечения в виде взятия под стражу.

Учитывая, что фактическое местонахождение обвиняемых Погодина В.В., Москалёва Ю.А. и Сухомлинова М.В. не было установлено, указанные лица были объявлены в розыск.

Фактическое местонахождение обвиняемых Погодина В.В. и Сухомлинова М.В., несмотря на проведение оперативно-розыскных мероприятий, до настоящего времени не установлено и указанные лица продолжают находиться в республиканском розыске.

Принимая во внимание, что суверенитет и государственность Донецкой Народной Республики не признаны другими государствами, а правоохранительные органы Донецкой Народной Республики не имеют международных взаимоотношений с правоохранительными органами других

Документ ДНР про факт убийства неповнолітнього
Чубенка Степана Вікторовича (28.04.2015 р.).
Джерело: сімейний архів батьків С. Чубенка

ДЕРЖАВНА
ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ
Головний центр обробки
спеціальної інформації

вул. Володимирська, 26, м. Київ, 01601,
тел. (044) 527-63-01, 527-63-02, факс 239-84-80,
E-mail: dkk@pvu.gov.ua

09.08.2016 № 64/Ч-5145

У межах повноважень наданих наказом Адміністрації Держприкордонслужби від 30.12.2014 № 215 інформуємо, що відповідно до пункту 21 Положення про базу даних «Відомості про осіб, які перетнули державний кордон України», затвердженого наказом Адміністрації Держприкордонслужби від 25.06.2007 № 472, зареєстрованим у Мін'юсті 05.07.2007 за № 765/14032, надсилаємо наявну інформацію, що зберігається в цій базі даних про перетинання державного кордону України у період з 01.04.2014 по 31.05.2014 громадянином України:

ПІБ	Дата народження	Пункт пропуску	Дата перетину	Напря м	Серія, № паспорта	Характеристика ТЗ
ЧУБЕНКО СТЕПАН	11-11-1997	Станція Успенка	26-04-2014 11:06	В'їзд	BT065825	Пішоход
ЧУБЕНКО СТЕПАН	11-11-1997	Новоазовськ	27-05-2014 07:56	В'їзд	BT065825	АН8720IK

Іншої інформації немає.

Крім того повідомляємо, що Державна прикордонна служба не несе відповідальність за подальше поширення наданої інформації.

Водночас повідомляємо, що відправити відповідь на зазначену у запиті електронну адресу неможливо, оскільки на виконання доручень Кабінету Міністрів України та рекомендацій Державної служби спецзв'язку та захисту інформації України доступ посадових осіб Держприкордонслужби України до публічних поштових сервісів та закордонних інформаційних ресурсів – закритий.

Перший заступник начальника Головного центру
обробки спеціальної інформації

А.В. Простаков

Вик. Мотоз О.В.
тел. (044) 527-67-96

Інформація Державної прикордонної служби України
про перетин державного кордону громадянином України
Чубенком Степаном 26.04.2014 р. і 27.05.2014 р. (видана 09.08.2016 р.).
Джерело: сімейний архів батьків С. Чубенка

життя» ... Я дивлюся, а в нього сльози в очах з'явилися. І він говорить: «Если вас кто обидит, обращайтесь ко мне в любое время дня и ночи. Я не задумывался о смысле жизни». І він став допомагати слідству. Сказав, як Стьопу допитували, де це було. Знайшов людей, які показали, де Стьопу закопали» [9].

Наприкінці вересня 2014 р. батьки отримали повідомлення про те, що знайдено тіло Степана. Провести ексгумацію вдалося лише 3 жовтня. Згодом їм удалося домогтися, аби тіло відправили до Краматорська. Пані Сталіна зазначила: «Усі кажуть: «Як вони могли вам його віддати? Це нереально». А я відповідаю: «Я його вимолила. Я зверталася до Діви Марії. Я в неї випрошувала. Я вимолила його тіло». Поховали Степана Чубенка 8 листопада в Краматорську у всесвітній день КВК, за три дні до дня його народження. У рідному місті він почув останні оплески...

Пам'ять про мужнього краматорського юнака продовжує жити в його творах, у справах сім'ї, під час різноманітних зустрічей, на футбольних матчах,

на війні. Посмертно Степана Чубенка нагороджено орденом «Народний Герой України» (2016), орденом «За мужність» III ступеня (2017), медаллю «За жертвність і любов до України», пам'ятним нагрудним знаком «Кров за Україну». Письменник Олександр Берестяний присвятив йому поему «Планета ЧубСт16». Від 2015 року на честь С. Чубенка проводиться щорічний футбольний турнір «Більше ніж життя», започаткований його друзями. Краматорський клуб вилучив з обігу № 1, закріпивши його за своїм вихованцем. Сталіна Чубенко зазначає: «І цифри такі при народженні Стьопи: 11.11.1997. Тобто 5 одиниць поруч. Він перший. Перший у всьому. І не дарма от це гасло, яке завжди кричать на турнірах і на заходах в його пам'ять: «Навіки перший». І доросла команда «Авангард» навічно закріпила за ним цей номер. І друзі започаткували футбольний турнір в його честь... З 2015 року він проходив у нас в Краматорську, а два роки вже проходить в липні у Полтаві. Дякуємо дуже федерації футболу,

У Краматорській загальноосвітній школі № 12 відкрили меморіальну дошку С. Чубенку (21.11.2016 р.).

Джерело: URL: <https://vchasnoua.com/news/16-letnemu-patriotu-iz-kramatorska-stepanu-chubenko-ubitomu-boevikami-ustanovili-pamyatnuyu-dosku>

місцевій владі, які підтримали» [6].

Українська асоціація футбольних репортерів встановила відзнаку «Медаль Степана Чубенка. Гідність і Спорт». 21 листопада 2016 р. в Краматорській загальноосвітній школі № 12 відкрили меморіальну дошку С. Чубенку, а 2021 року школа була названа його іменем.

Команда «Європейської Солідарності» Донецчини ініціювала рішення про встановлення пам'ятника юнакові в Краматорську. 10 грудня 2021 р. до Всесвітнього дня футболу біля стадіону «Авангард» його було відкрито. Скульптор Ігор Нестеренко зобразив хлопця в повний зріст із м'ячем у руках, у формі команди з емблемою краматорського футбольного клубу «Авангард» і з першим номером. П'ятий Президент України Петро Порошенко в Краматорську вшанував пам'ять героя й сказав: «Для того, щоб бути героєм, треба бути патріотом і треба бути небайдужим, як волонтери. Так поводить себе Степан, так поводить себе Володимир Рибак, і для мене це було символом боротьби і любові до України донеччан, тих, хто живе на Донбасі» [11].

На згадку про С. Чубенка журналістка Єлизавета Гончарова та її однодумці заснували для школярів конкурс художнього репортажу «Юний самовидець». У 2023 році вулицю Уральську в Краматорську перейменовано на вулицю С. Чубенка. У батальйоні «Сармат» одній із БМП присвоєно ім'я Степана Чубенка. Якось на сторінці в соціальній мережі батьки побачили напис: «Степане, малий, помстимося за тебе!». Згодом пані Сталіна дізналася про автора Віталія Єгорова, який пішов на фронт. Знайомство з ним відбулося в день народження Стьопи, на його могилі. Згодом військовий перевівся до батальйону «Сармат». Так, бойова машина піхоти, закріплена за Віталієм, закарбувала пам'ять про українського патріота Степана Чубенка.

Командир екіпажу цієї БМП сержант Павло Чеканніков проходить службу в ЗСУ вже шостий рік. «Чоловік пишається, що йому випала доля керувати екіпажем саме цього БМП. Розповідає, що машина нечасто підводить та відмінно поводить себе в маршах, на навчаннях та, головне – у боях... Ніби відчуває: на

БМП імені Степана Чубенка в батальйоні «Сармат».

Джерело: URL: <https://armyinform.com.ua/2021/11/06/na-metali-bmp-zakarbovano-klyatvu-pomsty-za-smert-ukrayinskogo-patriota/>

її металі навіки закарбована клятва – пам'ятати про смерть юного патріота Степана Чубенка, який загинув за відстоювання ідеї єдиної неділимої України...» [8]. «Стьопа там. Стьопа захищає Україну», – каже пані Сталіна.

Висновки. Таким чином, у статті простежено становлення особистості юного краматорського героя Степана Чубенка, його участь у проукраїнських акціях у листопаді 2013 року – липні 2014 року та її наслідки. З'ясовано, що національна свідомість і патріотизм Степана Чубенка почали формуватися, коли юнак став гравцем місцевого ФК «Авангард» й учасником групи «Ультрас Краматорськ», під час його знайомства з представниками національної скаутської організації «Пласт», членами Краматорської міської партійної організації Всеукраїнського об'єднання «Свобода». Батьки також сприяли національно-патріотичному вихованню сина. Як учасник Євромайдану та проукраїнських мітингів у захопленому бойовиками «ДНР» Краматорську, який віддав життя за рідну Батьківщину, Степан Чубенко є гордістю рідного міста, Донеччини й України та героїчним феноменом боротьби за суверенітет країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бобкова, С. «У нього зовсім не було інстинкту самозбереження». *Високий Замок*. 16.08.2023. URL: <https://wz.lviv.ua/statti/495739-u-noho-zovsim-ne-bulo-instynktu-samozberezhennia> (дата звернення: 11.11.2024).

2. Веляник, А. Майдан на сході: історія спротиву окупації в Донецькій та Луганській областях. *Свідомі*. 21.11.2022. URL: <https://svidomi.in.ua/page/maidan-na-skhodi-istoriia-sprotyvu-okupatsii-v-donetskii-ta-luhanskii-oblastiakh> (дата звернення: 01.12.2024).

3. Вибили зуби, потім – п'ять пострілів в голову: історія розстріляного в «ДНР» школяра. *Hromadske*. 29.07.2017. URL: <https://hromadske.ua/posts/v-dnr-rozstrilyali-shkolyara-stepana-chubenko> (дата звернення: 05.12.2024).

4. Власюк, О., Кононенко, С. *Кремлівська агресія проти України: роздуми в контексті війни*. Київ, 2017. 550 с.

5. Гойденко, О. Степан Чубенко: захисник мрій, голкіпер України. *Порадниця*. 20.07.2023. URL: <https://poradnica.com.ua/stepan-chubenko-zahysnyk-mrij-golkiperek-ukrayiny/> (дата звернення: 27.11.2024).

6. Гончарова, Є. Інша Донеччина: життя та смерть Степана Чубенка. *Український тиждень*. 15.11.2017. URL: <https://tyzhden.ua/insha-donechchyna-zhyttia-ta-smert-stepana-chubenko/> (дата звернення: 30.11.2024).

7. Заява ультрас Краматорська у зв'язку з сьогодишніми подіями. *Ультрас Краматорськ*. [Публічна сторінка]. 23.02.2014. URL: https://vk.com/wall-63208279_231 (дата звернення: 03.12.2024).

8. Іванець, О. На металі БМП закарбовано клятву помсти за смерть українського патріота. *АрміяInform*. 06.11.2021. URL: <https://armyinform.com.ua/2021/11/06/nametali-bmp-zakarbovano-klyatvu-pomsty-zasmert-ukrayinskogo-patriota/> (дата звернення: 30.11.2024).

9. Інтерв'ю з Чубенко Сталіною В'ячеславівною, 1968 р. н., записане 23.11.2024 р. *Особистий архів Г. М. Ольховського*.

10. Інтерв'ю з Поповим В. В., 1992 р. н., записане 15.11.2021 р. у місті Краматорську Донецької області. *Особистий архів О. О. Савчука*.

11. Порошенко на Донеччині вшанував пам'ять Степана Чубенка і зустрівся з волонтерами Донбасу. *Європейська солідарність*. 13.12.2021. URL: <https://eurosolidarity.org/2021/12/13/poroshenko-na-donechchyni-vshanuvav-pamyat-stepana-chubenko-i-zustrivsyaz-volonteramy-donbasu/> (дата звернення: 25.11.2024).

12. Ультрас «Авангарда» поддержал краматорский Евромайдан (видео). *KRAMATORSK.INFO*. 09.02.2014. URL: <https://www.kramatorsk.info/view/143407> (дата звернення: 30.11.2024).

13. Управління Верховного комісара ООН з прав людини. Відповідальність за вбивства в Україні з січня 2014 року по травень 2016 року. URL: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Countries/UA/OHCHRThematicReportUkraineJan2014-May2016-UA.pdf> (дата звернення: 03.12.2024).

14. Чубенко, С. «Я зрозумів сенс життя...». Полтава, 2023. 84 с.

REFERENCES

1. Bobkova, S. (2023). "He had no Instinct of Self-Preservation at All". *Vysoky Zamok*. [online] Available at: <https://wz.lviv.ua/statti/495739-u-noho-zovsim-ne-bulo-instynktu-samozberezhennia> [Accessed 11 Nov. 2024]. [in Ukr.]

2. Velianyuk, A. (2022). Maidan in the East: History of Resistance to the Occupation in Donetsk and Luhansk Regions. [online] *Svidomi*. Available at: <https://svidomi.in.ua/page/maidan-na-skhodi-istoriia-sprotyvu-okupatsii-v-donetskii-ta-luhanskii-oblastiakh> [Accessed 01 Dec. 2024]. [in Ukr.]

3. They Knocked out his Teeth, then Five Shots to the Head: the Story of a Schoolboy Executed by Shooting in the "DPR". (2017). [online] *Hromadske*. Available at: <https://hromadske.ua/posts/v-dnr-rozstrilyali-shkolyara-stepana-chubenska> [Accessed 05 Dec. 2024]. [in Ukr.]

4. Vlasjuk, O., Kononenko, S. (2017). *Kremlin Aggression against Ukraine: Reflections in the Context of War*. Kyiv, 550 p. [in Ukr.]

5. Hoidenko, O. (2023). Stepan Chubenko: Defender of Dreams, Goalkeeper of Ukraine. [online] *Poradnytsia*. Available at: <https://poradnica.com.ua/stepan-chubenko-zahysnyk-mrij-golkipier-ukrayiny/> [Accessed 27 Nov. 2024]. [in Ukr.]

6. Honcharova, Ye. Another Donetsk Region: the Life and Death of Stepan Chubenko.

15.11.2017. [online] *Ukrainian Week*. Available at: <https://tyzhden.ua/insha-donechchyna-zhyttia-ta-smert-stepana-chubenska/> [Accessed 30 Nov. 2024]. [in Ukr.]

7. Statement of the Kramatorsk Ultras Relating to Today's Events. (2014). [online] *Ultras Kramatorsk* [Public page]. Available at: https://vk.com/wall-63208279_231 [Accessed 03 Dec. 2024]. [in Ukr.]

8. Ivanets, O. (2021). An Oath of Revenge for the Death of a Ukrainian Patriot is Engraved on the Metal of an Armored Infantry Combat Vehicle. [online] *ArmyInform*. Available at: <https://armyinform.com.ua/2021/11/06/nametali-bmp-zakarbavano-klyatvu-pomsty-zasmer-t-ukrayinskogo-patriota/> [Accessed 30 Nov. 2024]. [in Ukr.]

9. Interview with Chubenko Stalina Vicheslavivna, 1968 year of birth, recorded on 23.11.2024. *Personal Archive of H. M. Olkhovskiy*. [in Ukr.]

10. Interview with Popov V. V., 1992 year of birth, recorded on 15.11.2021 in the city of Kramatorsk, Donetsk region. *Personal Archive of O. O. Savchuk*. [in Ukr.]

11. Poroshenko Honored the Memory of Stepan Chubenko in the Donetsk Region and Met with Donbas Volunteers. (2021). [online] *European Solidarity*. Available at: <https://eurosolidarity.org/2021/12/13/poroshenko-na-donechchyni-vshanuvav-pamyat-stepana-chubenska-i-zustrivsyia-z-volonteramy-donbasu/> [Accessed 25 Nov. 2024]. [in Ukr.]

12. Ultras "Avangarda" Supported the Kramatorsk Euromaidan (video). (2014). [online] *KRAMATORSK.INFO*. Available at: <https://www.kramatorsk.info/view/143407> [Accessed 30 Nov. 2024]. [in Ukr.]

13. Office of the UN High Commissioner for Human Rights Responsibility for Murders in Ukraine from January 2014 to May 2016. [online] Available at: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Countries/UA/OHCHRThematicReportUkraineJan2014-May2016-UA.pdf> [Accessed 03 Dec. 2024]. [in Ukr.]

14. Chubenko S. (2023). "I Realized the Meaning of Life..." Poltava, 84 p. [in Ukr.]

Summary

STEPAN CHUBENKO: "FOOTBALL IS MORE THAN LIFE FOR ME.
AND MORE THAN LIFE IS UKRAINE"

Herman OLKHOVSKYI

11th grade student, Institution of General Secondary Education "Leader"
Kramatorsk City Council, Donetsk Region

Iryna MELNYK

teacher of Ukrainian language and literature,
head of the "Step Towards Science" Club at the Institution of
General Secondary Education "Leader", Kramatorsk City Council, Donetsk Region
email: melnykirynka77@ukr.net

The relevance of the research. The development of an independent Ukraine is impossible without the patriotic education of young people. At the current stage of the formation of a democratic Ukrainian state based on the rule of law and its integration into the EU, it is important to educate highly moral individuals who are patriots of their country. Only citizens who love their people and their state and are ready to devote themselves to building and defending it can develop a state based on the rule of law. Such citizens can be educated through the development of national education, in which the system of education and training is based on the ideas of Ukraine's heroic history, rich culture, and the fundamentals of Ukrainian studies. The socio-political relevance of the topic lies in the need to preserve the oral memories of Stepan Chubenko's parents, friends, classmates, brothers-in-arms, acquaintances, and to disseminate information about the young hero and his works among his fellow countrymen and people from other regions of Ukraine.

The **purpose** of the article is to investigate the personality formation of the young Kramatorsk hero Stepan Chubenko, his participation in pro-Ukrainian actions in November 2013–June 2014, and its consequences.

Conclusions. Thus, the article traces the formation of the personality of the young Kramatorsk hero Stepan Chubenko, his participation in pro-Ukrainian actions in November 2013 – July 2014, and their consequences. It has been established that Stepan Chubenko's national consciousness and patriotism began to form when the young man became a player for the local FC Avangard and a member of the Ultras Kramatorsk group during his acquaintance with representatives of the national scout organisation Plast and members of the Kramatorsk city party organisation of the All-Ukrainian Union, Svoboda. His parents also contributed to their son's national and patriotic upbringing. As a participant in Euromaidan and pro-Ukrainian rallies in Kramatorsk, which was captured by militants of the "DPR", and who gave his life for his native Homeland, Stepan Chubenko is the pride of his native city, the Donetsk region and Ukraine, and a heroic phenomenon in the struggle for the country's sovereignty.

Keywords: Ukraine, Euromaidan, Donbas, Russian-Ukrainian war, football, patriotism.